

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း

ဝင်လေထွက်လေ ရှုရာ၌ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။
ဝင်လေထွက်လေ၌ တည်နေသော ပူမှုအေးမှုစသော ဓာတ်သဘာဝများကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား ရှုခြင်းသည်
ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်သည်။

(က) ဝင်လေထွက်လေအာရုံ၌ သတိမြဲအောင် ပြုလုပ်ရခြင်း။

သော သတောဝ အဿသတိ၊ သတောဝ ပဿသတိ။

(ခ) ထိုဝင်လေထွက်လေအာရုံ၏ အရှည်နှင့် အတိုတို့ကို သိအောင် ရှုရခြင်း။

ဒီယံ ဝါ၊ ရသံ ဝါ။

(ဂ) ထိုဝင်လေထွက်လေ အရှည်အတိုတို့၌ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား
သိအောင် ရှုရခြင်း။

သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ။

(ဃ) ထိုဝင်လေထွက်လေကို သိမ်မွေ့အောင် ငြိမ်းအောင် ကျင့်ရခြင်းသည် အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း

(အပ္ပနာဈာန်ရအောင် ရှုသောကမ္မဋ္ဌာန်း) ဖြစ်သည်။

ပဿန္တယံ ကာယသင်္ခါရံ။

(မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၇၀)

သတိမြဲရာ ပထမာ ဒု-မှာ ရှည်တိုသိ။

လုံးစုံခြင်းရာ (လုံးစုံလင်းရာ) တ-၌သာ စ-မှာ ငြိမ်းအေးဘိ။

(လယ်တီဆရာတော်)

နှလုံးသွင်းပုံ အစီအစဉ် (၈) မျိုး

၁။ ဝင်လေ-ထွက်လေတို့ကို ရေတွက်ခြင်းသည် ဂဏနာနည်း ဖြစ်သည်။

၂။ ထိမှု ထင်ရှားရာ နေရာမှ စောင့်ပြီး ဝင်လေ-ထွက်လေတို့ကို အာရုံပြုသောအားဖြင့် သတိ၏ အကြားအလပ် အပြတ်မရှိအောင် (အစ, အလယ်, အဆုံး၊ အကုန်လုံးသိအောင်) အစဉ်လိုက်ခြင်း သည် အနုဗန္ဓနာနည်း ဖြစ်သည်။

၃။ နှာခေါင်းဝ (သို့မဟုတ်) နှာသီးဖျား (သို့မဟုတ်) အထက်နှုတ်ခမ်းဖျားကို ဝင်လေ-ထွက်လေ ထိခြင်းသည် ဗုဒ္ဓနာနည်း ဖြစ်သည်။

၄။ အပွနှာဈာန်သို့ သက်ဝင်တည်ခြင်းသည် ဌပနာနည်း ဖြစ်သည်။

၅။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သလ္လက္ခဏာနည်း ဖြစ်သည်။

၆။ အရိယာမဂ်တရားသည် ဝိဝဇ္ဇနာနည်း ဖြစ်သည်။

၇။ အရိယာဖိုလ်သည် ပါရိသုဒ္ဓိနည်း ဖြစ်သည်။

၉။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် ပဋိပဿနာနည်း ဖြစ်သည်။

အထူးသတိပြု လိုက်နာရမည့်အချက်

ဝင်လေ-ထွက်လေ သိမှုထင်ရှားရာ အရပ်၌သာ သတိကိုထားပြီး ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမာဓိဘာဝနာသည် ပြီးပြည့်စုံနိုင်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၁၂၇၁)

နိမိတ် (၃) မျိုး

၁။ ပရိကမ္မနိမိတ် = ပကတိဝင်လေ ထွက်လေသည်လည်းကောင်း၊ သမာဓိအားကောင်းသောအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော မီးခိုးရောင်လို အဆင်းရှိသော နိမိတ်။

၂။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် = ဝါဂွမ်းလို ဖြူဖွေးသော နိမိတ်

၃။ ပဋိဘာဂနိမိတ် = ကြယ်လို ကြင်လင်တောက်ပသော နိမိတ်။

လက္ခဏာနှင့် အဆင်းအရောင် နှလုံးမသွင်းရ

ဝင်လေထွက်လေရှုရာ၌ မာမှု ပျော့မှုစသော ဓာတ်သဘာဝများကို နှလုံးမသွင်းရ၊ ယင်းတို့ကို နှလုံးသွင်းလျှင် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သွားမည်။ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း မဖြစ်နိုင်။ ထိုအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှုရာ၌ နိမိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ အဖြူရောင်စသော အရောင်အဆင်းများကို နှလုံးမသွင်းရ၊ နှလုံးသွင်းခဲ့လျှင် ဝဏ္ဏကသိုဏ်း(အရောင်အဆင်းကသိုဏ်း) ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သွားမည်၊ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း မဖြစ်နိုင်။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၁၊ ၂၇၈)

ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော နိမိတ်ပုံစံ အမျိုးမျိုး

၁။ မီးခိုးညွန့်

၂။ ဆောက်လုံးကြိုးမျှင်

၃။ ပင့်ကူချည်မျှင်

၄။ ပန်းဆိုင်

၅။ စက်ဘီး

၆။ ပဒုမ္မာကြာပွင့်

၇။ ဝါဂွမ်း

၈။ ပတ္တမြားလုံး

၉။ ပုလဲလုံး

၁၀။ ကြယ်အရောင်

၁၁။ လဝန်း

၁၂။ နေဝန်း

၁၃။ ဝါရိုး

၁၄။ သစ်သားချောင်း စသည်ကဲ့သို့ နိမိတ်အမျိုးမျိုး ထင်လာတတ်သည်။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၁၊ ၂၇၇၊ မဟာဋီကာ၊ ၁၊ ၃၃၅)

နိမိတ်ကို မကစားသင့်

အာနာပါနနိမိတ်ကို တိုးပွားအောင် ပြုလုပ်ခဲ့လျှင် လေအစုအပုံသည်သာ တိုးပွားခြင်း အပြစ်ရှိသောကြောင့်၎င်း၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ထိမှုထင်ရှားရာနေရာဖြင့် သတ်မှတ်ပိုင်းခြားထား သောကြောင့်၎င်း အာနာပါနနိမိတ်ကို တိုးပွားအောင် ကစားခြင်း မပြုလုပ်ရ။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၁၊ ၁၀၉

သမာဓိ (၃) မျိုး

၁။ ခဏိကသမာဓိ = ရှုခိုက်ခဏမျှ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ တည်သော သမာဓိ။

ထိုခဏိကသမာဓိသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ မပြတ်မလပ် တစ်ခုတည်းသော အချင်း အရာအားဖြင့် ဖြစ်လျက် ကာမ္မတ္တန္တု၊ ဗျာပါဒစသော ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရား များ၏ လွှမ်းမိုးခြင်းမခံရဘဲ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်နေသလို စိတ်ကို မတုန် မလှုပ် တည်နေစေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ မဟာဋီကာ၊ ၁၊ ၃၄၂)

၂။ ဥပစာရသမာဓိ = အပ္ပနာဈာန်၏အနီး၌ ကပ်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော သမာဓိ။

၃။ အပ္ပနာသမာဓိ = အပ္ပနာဈာန်အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော သမာဓိ။

ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ ထူးခြားချက်

ဥပစာရသမာဓိဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ရှုမှတ်နေသည့် ဘာဝနာစိတ်သည် ရံခါ သမထ နိမိတ်- ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုပါသည်။ ရံခါ ရှုမှတ်နေသည့်စိတ်သည် ဘဝင်သို့ သက်ဝင် နေတတ်၏။ (ဘဝင်ကျနေတတ်၏) ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ပ၊၁၂၃)

ဥပစာရသမာဓိ ဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်နိုင်စွမ်း မရှိကြ။ ထိုဥပစာရသမာဓိ၌ ရှုသိစိတ်သည် ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုလိုက်၊ ဘဝင်ကျ အိပ်ပျော်နေလိုက် ဖြစ်တတ်သဖြင့် ဘာဝနာစွမ်းအား မကောင်းသေးပါ။

အပ္ပနာသမာဓိဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ထိုအပ္ပနာသမာဓိ၌ ဘဝင်လုံးဝမဖြစ်ဘဲ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုသာ အာရုံပြုနေသဖြင့် ဘာဝနာစွမ်းအား ကောင်းသောကြောင့် တစ်ညလုံး တစ်နေ့လုံး ဈာန်ဝင်စားနေနိုင်သည်။

ဈာန်အင်္ဂါ၊ဈာန်၊ဈာန်စိတ်

ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော စေတသိက် တစ်ပါးပါးကို ဈာန်အင်္ဂါဟု ခေါ်သည်။
ထိုစေတသိက် (၅) ပါး အပေါင်းကို ဈာန်ဟုခေါ်သည်။
ထိုစေတသိက် အပေါင်းဖြစ်သော ဈာန်နှင့် အတူဖြစ်သော စိတ်ကို ဈာန်ဟုခေါ်သည်။

ကသိုက်အစရှိသော အာရုံကို စူးစိုက်စွာ ရှုတတ်သောကြောင့်၎င်း၊ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားတို့ကို လောင်မြိုက်စေတတ်သောကြောင့်၎င်း ဈာန်ဟုခေါ်သည်။

စိုက်စိုက်စူးစူး အထူးမြဲမြံ ရှုအားသန် ဈာန်ဟုခေါ်သတတ်။ (လယ်တီဆရာတော်)

ဈာန်တရားသည် (ပဋိဘာဂနိမိတ်) အာရုံတစ်ခုတည်းကို စူးစိုက်ထားခြင်းကိစ္စကို လုပ်ဆောင်တတ်သလို ဆန့်ကျင်ဘက် အပိတ်အပင် အတားအဆီး (နီဝရဏ) တရားတို့ကို ပယ်ရှား လောင်မြိုက်ခြင်း ကိစ္စကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဈာန်အင်္ဂါ (၅) ပါး

- ၁။ ဝိတက် = အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို တင်ပေး ချိန်ပေးခြင်းသဘော။
- ၂။ ဝိစာရ = အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းသဘော။
- ၃။ ဝိတိ = အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို နှစ်သက်ကျေနပ်ခြင်းသဘော။
- ၄။ သုခ = အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၏ အရသာကို ချမ်းသာစွာ ခံစားခြင်းသဘော။
- ၅။ ဧကဂ္ဂတာ = အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်၏ အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်သို့ ကျရောက်တည်ငြိမ်နေခြင်း သဘော။

ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏများ

ဈာန်အင်္ဂါ	ဆန့်ကျင်ဘက်နီဝရဏ
ဝိတက်	ထိန၊ မိဒ္ဓ
ဝိစာရ	ပိစိက္ခိတ္တာ
ဝိတိ	ဗျာပါဒ (ဒေါသ)
သုခ (ဥပေက္ခာ)	ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ
ဧကဂ္ဂတာ	ကာမ္မုစ္ဆန္တ (လောဘ)

မှတ်ချက်။ ။ ဥပေက္ခာသည် သုခကဲ့သို့ ငြိမ်သက်ခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ နီဝရဏ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။

ဝသီဘော် (၅) တန်

၁။ အာဝဇ္ဇနဝသီဘော် = ဈာန်ဝင်စား၍ ဈာန်အင်္ဂါများကို အလိုရှိတိုင်း ဆင်ခြင်နိုင်စွမ်း ရှိခြင်း။

၂။ သမာပဇ္ဇနဝသီဘော် = ဈာန်ကို အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်ခြင်း။

၃။ အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော် = ဈာန်ကို အလိုရှိသလောက် (တစ်နာရီ၊ နှစ်နာရီစသည်ဖြင့်) အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ် အဓိဋ္ဌာန်၍ ဝင်စားနိုင်ခြင်း။

၄။ ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော် = ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသော အချိန်ကာလအတိုင်း ဈာန်မှ ထနိုင်စွမ်းရှိခြင်း။

၅။ ပစ္စဝေက္ခကာဝသီဘော် = ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို အလိုရှိသလို ဆင်ခြင်နိုင်စွမ်းရှိခြင်း။

ပစ္စဝေက္ခကာဝသီဘော် = န.ဒ.မ. ဇ. ဇ.ဇ. ဇ. ဇ. ဇ. ဇ. ဘ

မှတ်ချက်။ ။ ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပစ္စဝေက္ခကာဇော (၇) ကြိမ်, ဘဝင်။

အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်နှင့် ပစ္စဝေက္ခကာဝသီဘော် ထူးခြားချက်

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ သတ္တိသည် အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်။

ပစ္စဝေက္ခကာဇော၏ သတ္တိသည် ပစ္စဝေက္ခကာဝသီဘော်။

မှတ်ချက်။ ။ ဝင်စားမှု များပါစေ၊ ဆင်ခြင်မှု နည်းပါစေ။

စတုတ္ထနည်း

ပထမဈာန် = ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဇေတုဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ (၅) ပါး။

ဒုတိယဈာန် = ပီတိ၊ သုခ၊ ဇေတုဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ (၃) ပါး။

တတိယဈာန် = သုခ၊ ဇေတုဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ (၂) ပါး။

စတုတ္ထဈာန် = ဥပေက္ခာ၊ ဇေတုဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ (၂) ပါး။

စတုတ္ထဈာန်၏ ထူးခြားမှု

စတုတ္ထဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်အတန့်၌ အသက်ရှူသေးသည်။

စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်၌ကား အသက်မရှူတော့ပါ။

ဝင်လေထွက်လေကို ဝိပဿနာရှုနည်း

(၁) ဈာန်မှထပြီး ဝင်လေထွက်လေကို ဝိပဿနာရှုသော ပုဂ္ဂိုလ် (အဿာသပဿာသ ကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်) သည်

(က) အဿာသပဿာသကာယ = ဝင်လေထွက်လေ

(ခ) ကရဇကာယ = မဟာဘုတ် ဥပါဒါရုပ်

(ဂ) နာမကာယ = ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ် (ဖဿပဉ္စကတရား) တို့ကို ရှုရမည်။

မှတ်ချက်။ ။ဖဿပဉ္စကတရားတို့ကို ခန္ဓာအနေဖြင့် ယူရလျှင် ဝေဒနာသည် ဝေဒနာကန္ဓာ၊ သညာသည် သညာကန္ဓာ၊ ဖဿနှင့် စေတနာတို့သည် သင်္ခါရကန္ဓာ၊ ဝိညာဏ်သည် ဝိညာဏကန္ဓာ ဖြစ်သည်။ ဝင်လေထွက်လေသည် ရုပ်ကိုမှီ၍ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုရုပ်သည် ရူပကန္ဓာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဿာသပဿာသကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပါဒါနကန္ဓာ (၅) ပါးကို ဝိပဿနာ ရှုရသည်။

(၂) ဈာန်မှထပြီး ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ဝိပဿနာရှုသောပုဂ္ဂိုလ် (ဈာန်ကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်) သည်

(က) ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ယင်းနှင့်အတူဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် (နာမ်တရား)

(ခ) ကရဇကာယ = မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ် (ရုပ်တရားတို့ကို) ရှုရမည်။